

собственными политическими амбициями ради блага всей Русской земли. «Письмо Мономаха поразительно. Я не знаю в мировой истории ничего похожего на это письмо Мономаха. Мономах прощает убийцу своего сына. Более того, он утешает его. Он предлагает ему вернуться в Русскую землю и получить полагающееся по наследству княжество, просит забыть обиды» – пишет Д.С. Лихачев [4, с. 134, 135].

Письмо, как и Поучение, поражает изяществом лексики, богатством слов и выражений, ярко и образно передающих мысль автора. Так, погибшего сына он сравнивает «яко цвету (цветку) нову процветшую, яко же агньцю заколену»; трогательные слова посвящаются снохе Мономаха, жене погибшего Изяслава: «Бога доля пусти ю ко мне вборзе с первым сломь, да с нею, кончав слезы, посажу на месте (чтоб я, наплакавшись, поместил ее у себя), и сядет акы горлица на сусе (сухом) древе желеючи, а яз утешюся о Бозе».

Та же тенденция приоритета нравственных и духовных ценностей ярко выражается и в «Молитве», третьем произведении князя-писателя. Обращаясь к Богу, Пресвятой Богородице и Св. Андрею Критскому, автор искренне уповает на небесное заступничество в деле избавления от греха, гнева, печали и уныния.

Таким образом, в произведениях Владимира Мономаха решающее место получают нравственные, этические ценности. Главной задачей человека князь считает соблюдение норм христианской морали по отношению к ближним. В «Поучении» создан образ идеального князя – доброго и справедливого правителя, мужественного полководца и христианина. Князь Владимир Всеволодович имел право указывать на свой пример, защищая правильность выбранного жизненного пути: его деятельность ознаменована стараниями по укреплению единства Руси, борьбой с внешним врагом (половцами). Нередко во имя справедливости Мономах отказывался от собственной выгоды, уступая князю Олегу Святославичу Черниговское, а Святополку Изяславичу – Киевское княжество; его имя на долгие века стало олицетворением чести, мужества и христианских добродетелей.

Сочинения Владимира Мономаха ценны как источники, представляющие мировоззрение людей древнерусской эпохи, их философские, этические взгляды, жизненную позицию. Они стали незаменимым кладом духовных ценностей восточнославянской цивилизации.

Список литературы: 1. Ивакин И.М. Князь Владимир Мономах и его Поучение / И.М. Ивакин. – М., 1901. – Ч. 1. – VIII, 326 с. 2. Кучкин В.А. Поучение кн. Владимира Мономаха, 1117 г. / В.А. Кучкин // Письменные памятники истории Древней Руси. Летописи. Повести. Хождения. Жития. Послания: Аннотированный каталог-справочник / [Под ред. Я.Н. Щапова]. – СПб.: Русско-Балтийский информационный центр «Блиц», 2003. – С. 116–117. 3. Лаврентьевская летопись // ПСРЛ. – М.: Изд-во восточной литературы, 1962. – Т. 1. – 1962. – VIII, 579 с. 4. Лихачев Д.С. Великое наследие // Избранные работы в 3-х тт. – М., 1987. – Т. 2. – С. 140–141. 5. Орлов А.С. Владимир Мономах / А.С. Орлов. – М.; Л.: Изд-во АН СССР, 1945. – 190 с.

*Лінецький Л.М.
м. Харків, Україна*

**ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ В. ВИННИЧЕНКА
В УКРАЇНСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ РЕВОЛЮЦІЇ 1917-1921 РР.**

З проголошенням незалежності України значно посилюється інтерес науковців до переосмислення тих складних історичних процесів, які відбувались у відійшовшому в минуле ХХ століття. Вони докладають зусилля для цілісного і комплексного вивчення багатої спадщини визначних діячів, вчених минулих часів. Особливо їх увагу привертають 20–30 рр. До таких визначних діячів українського народу безперечно відноситься відомий державний, політичний діяч і письменник Володимир Кирилович Винниченко.

Народився В. Винниченко 27 липня 1880 р. у селі Веселий Кут Єлісаветградського повіту Херсонської губернії в селянській родині. Про себе він пише: «Я був сином робіничо-селянської родини, я з дитинства на собі знав гніт, приниження, визиск як соціального, так і національного характеру. Я з юних літ провадив боротьбу з цим віковичним злом нашої нації. Я прийшов до Центральної Ради не від царських «канцелярій», не від тих посад, не від спокійного улаштованого життя, а від плугів, майстерень, підпілля, тюрем, від життя неспокійного, тяжкого, життя солдата підпільної революційної армії» [1, с. 16].

Організаторські здібності в поєднанні з високими інтелектуальними даними, освіченістю сприяли його активній участі у політичному житті України початку ХХ ст.

В ідейній спадщині В. Винниченка особливе місце посідають проблеми національно-державницького будівництва, які він розвиває у всіх Універсалах прийнятих Центральною Радою за часи перебування її при владі. Він був автором багатьох програмових та розпорядчих документів першого українського уряду – Генерального секретаріату, багатьох декларацій і законодавчих актів Української Народної Республіки.

Легкого, спокійного життя В. Винниченко не мав ніколи. Труднощі полягали не в тому, що групка журналістів, політичних емігрантів, учителів, адвокатів, із яких складалась Центральна Рада, не мали ні державного, ні адміністративного досвіду, ні фінансових засобів. Найбільша небезпека таїлася в наївній вірі керівництва Центральної Ради (М. Грушевського, В. Винниченка та ін.) у російську демократію і в те, що забезпечення прав і свобод українському народові може дати тільки федеративна республіка Росія з національно-територіальною автономією України. Вірили і надіялись у Всеросійський пролетарський рух, соціалістичну революцію і російську демократію. Свою прикру помилку В. Винниченко зрозуміє пізніше, коли виправити її буде вже неможливо, а в 1917 році «всякий сепаратизм, всяке відокремлення» від Росії В. Винниченку «здавалося смішним, абсурдним, безглуздим» [2, с. 43].

До 1917 р. В. Винниченко обмежувався вимогою права націй на самовизначення в межах Російської демократичної федерації і не висував вимоги створення незалежної Української держави. В Першому Універсалі, який був проголошений 10 червня 1917 р. на Софійській площі, наголошується: «Хай буде Україна вільною, не відділяючись від усієї Росії, не розриваючи з державою Російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям» [3, с. 219].

Загальне національне піднесення на Україні, яке виникло у зв'язку з проголошенням Першого Універсалу викликало обурення і страх російського Тимчасового уряду. Не відставали і російські демократи, які визнали Універсал небезпечним і не правовим, таким, що може призвести до національних конфліктів і ворожнечі; таким що підриває авторитет Тимчасового уряду і дає приклад іншим народам. Але так сталося, що Тимчасовий уряд, з яким укладались угоди, інструкції тощо, був більшовиками повалений. Після жовтневого перевороту, який був здійснений у ніч з 24 на 25 жовтня 1917 року, до влади прийшли більшовики, імперська політика яких, стосовно України нічим не відрізнялась від попередньої. Українська Центральна Рада негативно віднеслась до більшовицького перевороту, вважаючи, що вони прийшли до влади не законним шля-

хом – шляхом збройної боротьби. Тому Українське керівництво дістало формальне і моральне право вести свою цілком самостійну, незалежну від Росії, політику.

В. Винниченко став ініціатором і автором прийняття Третього Універсалу – одного з найважливіших, найдоленосніших для історії України актів. У ніч на 7 листопада 1917 р. Центральна Рада проголосила створення Української Народної Республіки (УНР), а також широку економічну програму виходу країни з кризи. На жаль спроба реалізації положень документа принесла суцільні невдачі і розчарування. Уряд, намагаючись вийти з економічної кризи, змушений був діяти хаотично, на ходу знайомлячись зі станом вітчизняної промисловості, транспорту і зв'язку.

Повільне і непослідовне впровадження політичних та соціально-економічних перетворень, задекларованих владою, швидке звуження її соціальної бази створювали підґрунтя для наростання впливу більшовиків на народні маси, які мали в Україні розгалужені організаційні формування, зокрема військові. Зображаючи Центральну Раду як контрреволюційну і буржуазно-націоналістичну інституцію, більшовики намагалися підірвати її єдність, змінити керівний склад. До цього доречно пригадати численні закиди В. Винниченку, як глави уряду, щодо саботування створення регулярної армії та флоту, ефективно діючої поліції. У прагненні відмежуватися від старого ладу державний діяч в той же час вважав за необхідне усунення від державного будівництва заможних та освічених верств населення. Усі ці докори та невизнання російської більшовицької революції призвели до наростання в країні хаосу і безладдя, а також до серйозного військового протистояння між Раднаркомом російської федерації і урядом Центральної Ради.

Запізніле усвідомлення необхідності побудови самостійної суверенної держави в результаті агресії більшовиків призвело до послаблення УНР, до втрати історичного шансу на незалежний розвиток. 17 грудня 1917 р. Рада Народних Комісарів надіслала Центральній Раді ультиматум, у разі невиконання якого впродовж 48 годин буде оголошено стан війни Росії проти України. Війна фактично вже йшла. Без жодних зусиль більшовиками був захоплений Харків і шлях на Київ був відкритим. Рейд більшовиків на Київ збігся з датою видання Четвертого Універсалу, який проголосив, що «віднині Українська Народна Республіка стає самостійною, від нікого незалежною вільною, суверенною Державою Українського Народу [4, с. 91]. Через три дні більшовицькі війська під командуванням М. Муравйова ввійшли в Київ і стали нищити все: собори, культурні заклади, промислові об'єкти, людей, переважно інтелігенцію. У його спогадах «Відродження нації» В. Винниченко пише: «Пресу заборонено, українські друкарні конфісковано, книгарні зачинено, навчання в школах припинено [5, с. 97.]

У зв'язку з цим, він приходять до висновку, що політика більшовиків проводилась у напрямку знищення національної української державності, національної української культури. Не останню роль у цьому процесі відіграла і слабкість самої Центральної Ради.

Усвідомлення причин невдалих спроб національно-державного будівництва в Україні початку ХХ ст., аналіз причин поразки національної революції привело його не тільки до правильних, але і до помилкових політичних висновків. Одна з причин того, що українські соціалісти на відміну від російських більшовиків, не утвердили свою владу, на його думку, полягала в тому, що їх головною опорною силою було селянство, а не свідомий пролетаріат.

Державотворчі ідеї В. Винниченка мали не лише прихильників, а й відкритих ворогів, його погляди на цілі, завдання і засоби політичної боротьби в практичній реалізації національно-культурних і політичних прагнень українського народу знаходили неоднозначні оцінки. Українські буржуазні націоналісти не раз звинувачували його у відході від

поглядів, які він сповідував у 1917–1919 рр., називали зрадником національного відродження, прихильником «єдиної неділимої Росії». Як би там не було, але втілення державотворчих ідей В. Винниченка можливе і реальне за умов, що серед політичної еліти в Україні знайдуться особистості які матимуть за мету об'єднання населення України на розбудову держави, де кожен громадянин матиме змогу реалізуватись як особистість моральна, політична, економічна і соціальна, де працюватиме на благо своєї держави.

Список літератури: 1. Винниченко В. Заповіт борцям за визволення. / В. Винниченко // – К., 1991 р. 2. Гнідан О.Д., Демянівська Л.С. Володимир Винниченко: життя, діяльність, творчість / О.Д. Гнідан, Л.С. Демянівська // – К., 1996. 3. Винниченко В. Відродження нації. / В. Винниченко // – К., 1990. – Т. 1. 4. Винниченко В. Відродження нації. / В. Винниченко // – К., 1990. – Т. 1. 5. Винниченко В. Не у всьому чесні з собою: виривки з неопсланого листа до ЦК РКП / В. Винниченко /// Дзвін. – 1991. – № 3. 6. Винниченко В. Відродження нації. / В. Винниченко // – К., 1990. – Т. 2. 7. Панова М.І. Державні, політичні та громадські діячі України / М.І. Панова // – К., 2002 р.

*Меньшиков С.О.
м. Харків, Україна*

ДІЯЛЬНІСТЬ КАФЕДРИ «РІЗАННЯ МЕТАЛІВ» ХПІ У СТВОРЕННІ ТУРБОЗУБЧАТИХ АГРЕГАТИВ КРЕЙСЕРІВ

Проблема підвищення ККД це далеко не єдина задача, яка ставилась перед турбінобудівниками. У зв'язку зі створенням океанських крейсерів в яких двигуном була парова турбіна, постало питання у створенні великих зубчатих коліс. Такі колеса необхідно було використовувати у турбозубчатих агрегатах (ТЗА), для забезпечення економічності крейсерів. Це було потрібно для того, щоб вони якнайдовше знаходились у морі, без поповнення запасів пального. Створенням надійних і економічних зубчатих коліс займався Воробйов Сергій Олександрович на кафедрі різання металів ХПІ. Його дослідження, які були впроваджені на виробництві на ХТГЗ дали можливість робити ТЗА швидше та більш високої якості. Після війни розпочали добудову крейсерів проекту 68К, будівництво яких було розпочате ще напередодні війни. У 1948 р. ХТГЗ поставляв Балтійському заводу № 189 ТЗА для крейсерів цього проекту [1, арк. 48].

В основу написання цієї роботи покладена дисертація інженера С.О. Воробйова на здобуття наукового ступеня кандидата технічних наук «Исследование нарезания быстроходных зубчатых цилиндрических колес больших диаметров», яка була захищена у 1949 р. на кафедрі різання металів.

Для довготривалої роботи швидкісної турбінної передачі пред'являються високі вимоги по точності виготовлення та чистоті робочої поверхні. Недотримання цих вимог може викликати недостатній контакт по висоті зубів і по ширині зубчастих коліс та недостатню рівномірність ходу зубчастих коліс, що призведе до виникнення додаткових динамічних навантажень на зуб'ях. Ці дефекти виготовлення в свою чергу можуть призвести до: поломки зубів, викришування їх робочих поверхонь, зношування або заїдання робочих поверхонь.

Швидкісні зубчасті колеса нарізають лише черв'ячними фрезами на точних зубофрезерних верстатах. Зубодовбальні та зубостругальні верстати не забезпечують необ-